

ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΟΦΕΛΗ

- 1.Αποκτά γνώσεις, μορφώνεται, λαμβάνει ερεθίσματα για πνευματική πρόοδο.
- 2.Καλύπτει τις κοινωνικές και συναισθηματικές του ανάγκες (επικοινωνία, ψυχαγωγία, διαπροσωπικές ανάγκες). Νιώθει ασφάλεια και προστασία.
- 3.Ολοκληρώνεται ως πολιτικό ον , καθώς μπορεί να συμμετέχει στα κοινά, να παίρνει μέρος στη λήψη συλλογικών αποφάσεων .Μαθαίνει να συνεργάζεται, συνειδητοποιεί δικαιώματα και υποχρεώσεις, αντιμετωπίζει ώριμα την πολιτική ζωή.
- 4.Αντιμετωπίζει καλύτερα τα προβλήματα της ζωής του, οργανώνει τη ζωή του μέσω των θεσμών, λαμβάνει κίνητρα, αξίες, προσανατολισμούς που τον βοηθούν να ολοκληρωθεί και να δημιουργήσει . Προοδεύει και εξελίσσεται μέσω της εργασίας του. Γενικότερα η εξέλιξη του ανθρώπινου είδους και η δημιουργία του πολιτισμού του οφείλεται στο γεγονός ότι ο άνθρωπος συνεργάστηκε με το συνάνθρωπο του και συμβίωσε μαζί του αρμονικά.

ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗ

Ο όρος μαζοποίηση δηλώνει τη διαδικασία εκείνη, κατά την οποία ένα σύνολο ανθρώπων μετατρέπεται σε μάζα. Με τον όρο "μάζα" εννοούμε εκείνο το σύνολο όπου ο καθένας χάνοντας την ατομικότητά του, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του, παρουσιάζει ομοιόμορφη συμπεριφορά (πνευματική - ψυχική — ηθική) σε σχέση με τους άλλους. Με άλλα λόγια, εξομοιώνει τη συμπεριφορά του κάτω από την επίδραση κοινών συνθηκών και ερεθισμάτων. Κάθε άτομο χαρακτηρίζεται από την ιδιαιτερότητα της προσωπικότητάς του και ακριβώς αυτή η ιδιαιτερότητα - διαφορετικότητα προς τους άλλους είναι αποτέλεσμα της προσωπικής του ελευθερίας. Κατά τη μαζοποίησή του το άτομο χάνει και απεμπολεί -προσωρινά ή σε διάρκεια - την ατομική του ελευθερία.

ΜΟΡΦΕΣ

- Καταναλωτισμός, άκρατη κατοχή και συσσώρευση υλικών αγαθών
- Δουλική υποταγή στις επιταγές της μόδας, μαζικός τρόπος διασκέδασης
Εμπορευματοποιημένη τέχνη , μαζική κουλτούρα
- Πολιτικός και θρησκευτικός φανατισμός
- Οπαδοποίηση, χουλιγκανισμός

ΑΙΤΙΑ ΠΟΥ ΟΔΗΓΟΥΝ ΣΤΗ ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗ

- Η ζωή στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις. Τα μεγάλα αστικά κέντρα ασκούν μια ισοπεδωτική επίδραση στο σύγχρονο άνθρωπο, αφού τον μετατρέπουν σ' ένα ανώνυμο νούμερο μιας πολυάριθμης μάζας, χωρίς ιδιαιτερότητα και αυτονομία στη δράση του

- Η αρνητική λειτουργία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Αυτό συμβαίνει όταν τα ΜΜΕ [α] παραποιούν την αλήθεια των γεγονότων και παρέχουν μονοδιάστατη και ανακριβή πληροφόρηση. Η παραπληροφόρηση δημιουργεί εσφαλμένες εντυπώσεις, οδηγεί το άτομο σε επιτόλαιες κρίσεις και επιβάλλει τα δικά της κριτήρια στον τρόπο σκέψης του. Κατά συνέπεια, τα ΜΜΕ πείθουν για την ορθότητα των πληροφοριών τους και οδηγούν τον σύγχρονο άνθρωπο στην τυφλή και άκριτη αποδοχή των μηνυμάτων που εκπέμπουν.
[β] Συμβάλλουν στη διάδοση των παραγώνων της υποκουλτούρας (προβολή ταινιών χαμηλής ποιότητας, που εξωραίζουν το έγκλημα και τη βία, παρουσιάζουν εικόνες φρίκης και διαστροφών κ.λπ.) τα οποία υποβαθμίζουν το πνευματικό επίπεδο του σύγχρονου ανθρώπου, αφού κολακεύουν τις χαμερπείς επιθυμίες και τα ταπεινά ένστικτά του και απώτερο σκοπό έχουν την εξασφάλιση της ανταπόκρισής του στα εμπορικά μηνύματα.
- Οι τεχνικές της διαφήμισης. Μέσα από τη συνειρμική σύνδεση προϊόντων και καταστάσεων τα άτομα πείθονται πως η αξία τους είναι ευθέως ανάλογη με τη δυνατότητα κατανάλωσης και την κατοχή συγκεκριμένων εμπορικών προϊόντων. Ο δυναμισμός, η γοητεία, η αποδοχή, η επιτυχία αποδίδονται στο άτομο μόνο στο μέτρο που αυτό ενστερνίζεται διαφημιστικές και καταναλωτικές υποδείξεις.
- Η δημαγωγική συμπεριφορά που παρουσιάζουν οι πολιτικοί άνδρες και η πρακτική του λαϊκισμού που ακολουθούν. Οι κίβδηλες υποσχέσεις, η κολακεία των ταπεινών ενστίκτων, η δημοκοπία μετατρέπουν τους ανθρώπους σε όχλο, που σε συνδυασμό με το φανατισμό εξαλείφει κάθε λογική και αυτεξούσιο τρόπο δράσης.
- Η έλλειψη παιδείας. Το αμόρφωτο, απαίδευτο άτομο έχει τις περισσότερες πιθανότητες να γίνει λεία δημαγωγών και να οδηγηθεί σε οχλοκρατικές πρακτικές. Τα μορφωτικά υπανάπτυκτα άτομα δε λειτουργούν τόσο με τη λογική, όσο με το θυμικό, δεν έχουν την κρίση, τη γνώση ή τις παραστάσεις να αξιολογήσουν τα μηνύματα που δέχονται και εύκολα παρασύρονται από επιτήδειους "ηγέτες"
- Η ψυχολογική ανάγκη να αποστασιοποιηθεί ο σύγχρονος άνθρωπος από το «εγώ» του, το οποίο δεν τον ικανοποιεί και του προξενεί έτσι έντονα συναισθήματα απαξίας, μηδαμινότητας και απογοήτευσης. Η ρήξη στις σχέσεις του ατόμου με το «εγώ» του, δημιουργεί - συνειδητά ή ασύνειδα — την αίσθηση ενός δυσαναπλήρωτου κενού. Σ' αυτήν την περίπτωση, το άτομο οδηγείται σε μια νόθα, κακώς εννοούμενη, εξωστρέφεια που οδηγεί στην πλήρη ταύτιση του «εγώ» με μια ομάδα. Χάρη σ' αυτήν ο άνθρωπος νιώθει πως πληρούται εσωτερικά και αποκτά λόγο ύπαρξης
- Φόβος απόρριψης από την κοινωνία , έλλειψη αυτοπεποίθησης , ανασφάλεια = επιθυμία ένταξης στο κοινωνικό σύνολο , φόβος αποκλεισμού και περιθωριοποίησης , ατολμία διαφοροποίησης > συμμόρφωση , υποταγή , κομφορμισμός με τα κοινωνικά στερεότυπα Οργανωμένα συμφέροντα πολιτικών , θρησκευτικών και αθλητικών οργανώσεων > λαϊκισμός , προπαγάνδα > όξυνση του φανατισμού και της πόλωσης σε άτομα που έχουν ανάγκη να ενταχθούν σε κάποιο σύνολο
- Ανέχεια , στερήσεις , εξαθλίωση > εξάρτηση , ανασφάλεια , αγώνας για την κάλυψη βασικών αναγκών > εύκολη αποδοχή ιδεολογιών ή μεσσιανικών κινημάτων και υποσχέσεων

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗΣ

Για το άτομο

- Ηθικό επίπεδο : αναίρεση της ατομικότητας και της μοναδικότητας του ατόμου > εκφυλισμός της αξιοπρέπειας , απώλεια συναίσθησης της κοινής ευθύνης
- Ψυχικό επίπεδο : απώλεια αυτοτέλειας , αυτοκυριαρχίας , αλλοτρίωση > ο άνθρωπος άβουλο και ετερόφωτον , έρμαιο των παθών και των ενστίκτων της αγέλης , επιθετικότητα , βιαιότητα
- Πνευματικό επίπεδο : νέκρωση κριτικής , απώλεια λογικής , στέρηση προβληματισμού > πνευματική υποδούλωση , επιρρέπεια στο φανατισμό , το δογματισμό , τη μισαλλοδοξία

Για το σύνολο

- Κοινωνικό επίπεδο : καλλιέργεια φανατισμού , έξαρση παθών , αντικοινωνικές μορφές συμπεριφοράς , αδιαφορία για τα κοινωνικά προβλήματα , στασιμότητα στην επίλυσή τους , ρατσιστικές εκδηλώσεις , περιθωριοποίηση δακτυλοδεικτούμενων ομάδων > διάσπαση του κοινωνικού ιστού , διασάλευση της κοινωνικής ευρυθμίας
- Πολιτικό επίπεδο : κατίσχυση της δημαγωγίας , του πολιτικού φανατισμού , υπονόμηση της δημοκρατίας > κυριαρχία ολοκληρωτικών καθεστώτων , απομάκρυνση του πολίτη από τη λήψη αποφάσεων , μετατροπή του σε ψηφοφόρο , αδυναμία ουσιαστικού ελέγχου της ηγεσίας
- Πολιτιστικό επίπεδο : απώλεια πρωτοβουλίας , ελεύθερης σκέψης και δημιουργίας > πολιτιστική στασιμότητα > ξενομανία , μοντερνισμός > μαζική κουλτούρα
- Εθνικό επίπεδο : αλλοτρίωση εθνικής συνείδησης και εθνικής φυσιγνωμίας
- Διεθνές επίπεδο : παγκόσμια τυποποίηση , ομοιομορφία , ισοπέδωση των ιδιαιτεροτήτων > πολιτικός , κοινωνικός και πολιτισμικός καισαρισμός των ισχυρών

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗΣ

- **Ευθύνη του ατόμου**
- Ανάπτυξη προβληματισμού , γόνιμη αμφισβήτηση , καλλιέργεια κριτικής σκέψης > αποφυγή δογματισμού και φανατισμού , έλεγχος των μεταδιδόμενων μηνυμάτων , επιλεκτική άντληση στοιχείων της μόδας , διασταύρωση πληροφοριών , ισχυροποίηση της προσωπικότητας > δημιουργία μιας αυτόνομης , ελεύθερης και ανεξάρτητης προσωπικότητας , ενός ατόμου ικανού να αλιεύσει από την ομάδα ό,τι κρίνει ως αληθινό με τα δικά του κριτήρια .

- **Ευθύνη των φορέων αγωγής**

- Οικογένεια – Σχολείο : καλλιέργεια της προσωπικότητας με την παροχή σφαιρικής , ανθρωπιστικής παιδείας > ενεργοποίηση του νέου με το διάλογο , τη συμμετοχικότητα στη λήψη αποφάσεων , την ανάληψη πρωτοβουλιών και ευθυνών > σφαιρική αντίληψη του κόσμου > ενεργητικός νουςρόποι αντιμετώπισης
Με την πνευματική καλλιέργεια και την παιδεία

επιδιώκεται η ανάπτυξη κριτικού καλλιεργημένου πνεύματος που θα μπορεί να αντιδρά στις πιέσεις των μηχανισμών που οδηγούν στη μαζοποίηση και τον κοινωνικό κομφορμισμό

οι νέοι αντιμετωπίζουν κριτικά τα κοινωνικά και πολιτικά φαινόμενα και βελτιώνουν το ίδιο το δημοκρατικό σύστημα, δεν επηρεάζονται εύκολα και δεν αποδέχονται άκριτα τις αξίες που προβάλλονται από προπαγανδιστικούς μηχανισμούς ή τα ΜΜΕ,

αποφεύγουν την ομοιομορφία των επιλογών και αποδέχονται τις διαφορετικές θέσεις και ιδέες , απαλλάσσονται από την έλλειψη κρίσης και το δογματισμό (=φανατισμό, μισαλλοδοξία)

η παιδεία και η κριτική σκέψη ωθούν στη διαμόρφωση ηθικών αξιών και αντιλήψεων και τις ιεραρχούν με βάση τις ανάγκες της κοινωνίας

συνειδητοποίηση της ιδιαιτερότητας της πολιτιστικής παράδοσης της χώρας

- Πολιτεία : αναπροσανατολισμός των στόχων του πολιτικού συστήματος , ισχυροποίηση της τοπικής αυτοδιοίκησης ώστε να γίνειεφικτή η συμμετοχή των πολιτών , διοικητική αποκέντρωση , σεβασμός απέναντι στον πολίτη , εξανθρωπισμός της διακυβέρνησης και του κρατικού μηχανισμού
- Πνευματικοί άνθρωποι : διαρκής στράτευση με στόχο την κατάδειξη των συνεπειών της μαζοποίησης > οι πνευματικοί άνθρωποι οφείλουν να λειτουργήσουν όπως η αλογόμυγα που ενοχλεί το νωχελικό κοινωνικό σώμα

«Η ψυχολογία της μάζας — επιπτώσεις»

Η μαζοποίηση κλείνει μέσα της διαβρωτική και διαλυτική δύναμη, η οποία προσβάλλει κατά προτίμηση την προσωπικότητα του ανθρώπου, την αυθυπαρξία του, και του αρπάζει κατά πρώτο και κύριο λόγο την αυτοαξία του. Η μάζα, το κοινωνικό αυτό κατασκεύασμα, που τα μέλη της είναι ανάμεσά τους συνδεδεμένα με μια αμοιβαία μεταβίβαση και μετάδοση συναισθηματικών και μόνο καταστάσεων, στη δράση της παρουσιάζει κάτι το νέο, αυτό που μπορεί χωρίς άλλο να παραχθεί από τα ατομικά δεδομένα. Έχει μια ιδιαίτερη «ψυχή», μιαν «ένωση», μέσα στην οποία ο άνθρωπος πέφτει και χάνεται. Δεν είναι πια «αυτός» ο οποίος κατευθύνει τις πράξεις του, τις σκέψεις του και τις αποφάσεις του, παρά η «μαζική ψυχή». Αυτή κυριαρχεί στο άτομο και το κάνει ασυνείδητα εκτελεστικό της όργανο. Η προσωπικότητα διαρρέει, διαλύεται μέσα στο «χωνευτήρι» του μαζικού συνόλου.

Το άτομο μέσα στη μάζα μπορεί να προβεί σε κάθε είδος ανηθικότητας, επειδή μέσα σ' αυτή ζει ως ανώνυμο. Αυτή του η ανωνυμία το απαλλάσσει από κάθε προσωπική ευθύνη. Όταν όμως χαλαρώνεται ή αφανίζεται η συνείδηση της ευθύνης, εκεί προβάλλει το αχαλίνωτο των παθών και των ενστίκτων. Πάντα η φυγή προς τη μάζα είναι η φυγή του ανθρώπου από την ευθύνη.

Ο άνθρωπος μέσα στη μάζα υφίσταται πνευματική υποδούλωση. Φτάνει σε κατάσταση έντονης έξαψης, ώστε ν' αφανίζεται κάθε ίχνος αυτοκυριαρχίας. Το άτομο μέσα στη μάζα χάνει κάθε φρόνηση και αδυνατίζει έντονα η νοητική και η κριτική δύναμή του. Γίνεται έρμαιο κάθε είδους επιρροής και επίδρασης. Υποβάλλεται εύκολα, χάνει τη δύναμη της σκέψης. Η προσεκτική εξέταση δεν υπάρχει. Η σκέψη στενεύει και γίνεται μονόπλευρη. Δεν μπορεί να διακρίνει το καλό από το κακό, το δίκαιο από το άδικο. Το δίκαιο το τοποθετεί πάντα από το μέρος της μάζας, στη δύναμή της· χάνει τέλεια την πρωτοβουλία του. Περιμένει να του πουν τι θα κάνει. Γι' αυτόν σκέπτεται «ο υπεύθυνος».

Χάνει τον έλεγχο επάνω στη βούλησή του, ώστε να γίνεται εξαιρετικά εύπιστος και στις ουτοπιστικές του αρχηγού εξαγγελίες. Πιστεύει στην πραγματοποίηση της ουτοπίας. Πιστεύει κατεξοχήν στα «παχιά» λόγια του δημαγωγού. Το άτομο μέσα στη μάζα υπνωτίζεται σε σημείο να μη βλέπει τι γίνεται γύρω του, γι' αυτό και ακολουθεί εκείνον που θα υποσχεθεί το άφταστο. Ο άνθρωπος της μάζας δεν κρίνει, παρά μιμείται· παντού μιμείται και προπαντός στην έκφραση. Επαναλαμβάνει συνθήματα και φράσεις, χειρονομίες, ακόμη και λέξεις, όλα κομμένα στο ίδιο μέτρο και σχήμα, από την ίδια μηχανή βγαλμένα. Αμβλύνεται η μνήμη του και η ανάμνησή του. Χάνει τη δύναμη της αυτοσυγκέντρωσης.

Ο άνθρωπος της μάζας μπορεί να πιστέψει και την πιο απίθανη διάδοση. Αναστέλλεται στα κέντρα της σκέψης του, από καιρό σε καιρό, η ενέργεια για λογική σκέψη και μπορεί έτσι να του βάλει κανένας μέσα στο μυαλό παραστάσεις και σκέψεις τέτοιες, που, όσο κι αν είναι ανύπαρκτες, ο άνθρωπος της μάζας να τις βλέπει σαν υπαρκτές. Σκέψεις που σε άλλες περιστάσεις θα τις αναγνώριζε ως φαντασιοπληξίες, η μάζα τις δέχεται σαν απόλυτα στην πράξη εφαρμόσιμες. Εμπόδιο δεν υπάρχει γι' αυτήν. Όσο πιο «εξτρεμιστική» είναι μια θεωρία, τόσο και πιο εύκολα τη δέχεται. Αποκτά μια τάση προς μια αχαλίνωτη πραγματοποίηση ιδεών και γνωμών, που τις έβαλαν στο κεφάλι του.

Ο άνθρωπος της μάζας λένε οι ψυχολόγοι ότι παθαίνει τούτο: δέχεται τους εσωτερικούς τρόπους των άλλων, τη σκέψη τους, χωρίς να του γίνεται καν συνειδητή αυτή η κατάσταση του. Παίρνει θέση απέναντι στα πράγματα με την παραίσθηση πως αυτή η στάση του είναι αυθύπαρκτη κι αυτόνομη, ότι είναι πραγματικά δική του θέση, ενώ στην πραγματικότητα δεν είναι τίποτε δικό του, παρά μια σκέψη και μια θέση που του μεταβίβασαν, που του

έβαλαν στο κεφάλι του. Κι αυτό γίνεται, γιατί ο άνθρωπος μέσα στη μάζα έχασε το εγώ του και παραδόθηκε σύψυχα στην ξένη επίδραση, στην ξένη επιρροή.

Ι. Ξηροτύρης